

za spolupůsobení odboru svazu chovatelů dobytka na sev. Moravě. Z Rájce předvedl Hynek Jányš 3 ½ r. starou krávu plemene bernsko-hanáckého červeně strakatou, na níž dostal první cenu 50 Kč. Dle soupisu v tomto měsíci zhotoveného bylo v místní obci 216 kusů hovězího dobytka. V květnu vyskytnul se mezi dětmi černý kašel. V témže měsíci zavedl mne p. Jindřich Novotný, jenž se o kroniku zajímá, do lesa „Boří“ na jehož pokraji as před 60-70 lety pálivali někteří občané zdejší kolomaz ze smolných krčů borových. Kruhovitě ono místo s dolinkou ve středu jest dosud patrné a zřetelný jest i žlábek v zemi vykopaný, po kterém kolomaz odtékala do nádob. Kolomaz potom prodávali v místě a rozvázeli ji do okolních obcí. V lese na „Zezulce“ ukázal mi dva prohloubené hroby, které věští, že za starých dob byli tam pochováváni samovrazi a oběšenci. Dřívější lesníci zdejší udržovali mezi sebou tradici, že těchto místních jest velmi smutno a že nikdy se jim nepodařilo při jakémkoliv honě nějakého zajíce zde uloviti, sám jsem slyšel od lesního Heimerle domněnku tuto vypravovati. Koncem XIX. st. rozprodány byly pozemky tří větších usedlostí z Rájce, které po výtce zakoupili občané teodorovští. Následkem toho musely se ku krytí obecních potřeb v Rájci vybíratí vždy větší přírážky. Aby se tomu předešlo, žádala obec rájecká za starosty Jana Loučného ku přání obecního zastupitelstva, aby dosavadní katastr obce Velko-Rájecké rozdělen byl ve dvě katastrální obce: Rájec a Teodorov: Zemský výbor však výnosem ze dne 31. května 1893 č. 22540 rozdělení toto zamítnul, poněvadž s rozdělením obecní výbor v Teodorově nesouhlasil. Věc však neusnula, neboť i později v r. 1899 bylo o tom jednáno. Obě obce musely se srovnati v tom, které pozemky mají býti každé obci připsány s udáním čísla katastrálního a výměru jednotlivých pozemků, též měl býti připojen situační plán z katastru, v němž zamýšlené oddělení bylo již naznačeno. Jednání bylo spojeno s velkými výlohami. Na radu vyšších úřadů bylo však od věci upuštěno a vše zůstalo jak dosud při jednotné katastrální obci Rájec. Dne 1. června 1925 zemřel Antonín Bartoš, bývalý starosta obce Teodorova v l. 1904-1906, kterého jsme za deště a bouře na úmrtním voze doprovodili na hřbitov zvoleský.

Dětský domov. Dne 7. června 1925 konala okresní péče o mládež v Zábřeze slavnost otevření dětského domova a zahájení výstavky. Odpoledne byla pak velká slavnost a koncert voj. hudby šumperské ve prospěch okres. dětského domova na sokolské zahradě. Účast z místní obce nepatrná.

Usazení reemigrantů. V blízkosti města Šumperka ve zněmčelé obci Vikýřovicích bylo usazeno na 20 rodin čes. reemigrantů z Polska a Ruska a bylo jim přiděleno 180 ha zemědělské půdy, upraveny hospodářské budovy a poskytnuty nové hospodářské usedlosti, na nichž tyto rodiny od r. 1925 hospodaří.

Oprava zvonice. Dle usnesení obec. zastupitelstva ze dne 13. V. 1924 opravena byla v červnu 1925 zpustlá zvonice zevně. Opravu provedl stavitel p. Hynek Janů a spol. v Zábřeze za řízení místního rodáka Jana Štrampacha.

Dne 10. června t. r. podnikla místní škola s 11 žáky zájezd do Prahy s prozat. správcem školy p. Hynkem Rašínem a sl. Annou Rulcovou, dcerou místní obchodnice. Dne 17. června vykonal p. Jos. Hachla, učitel nábož. s 28 školními dětmi pouť vlakem na sv. Kopeček.

Letos byla úroda na lukách velmi vydatná a bohatá, senoseč však provázena byla častými dešti.

V. Fridrich, říd. učitel v. v. daroval obci 11 plaket s 5 projektily z doby světové války.

Výpis z druhé kroniky obce Rájec

Rok 1927. Poněvadž dosavadní kronikář p. Valentin Fridrich, říd. učitel na odpočinku, byl již delší dobu nemocen, byl jsem já, František Heger, ve schůzi obec. zastupitelstva dne 18. dubna 1927 ustanoven jeho pokračovatelem. Funkci tuto jsem zatím přijal a začínám rokem 1927. Tím je vysvětlena krátká mezera mezi ukončením I. dílu kroniky a začátkem dílu tohoto.

Narodil jsem se 9. března 1887 v Teodorově, vystudoval celé gymnasium v Zábřeze, pak učil 4 leta na zdejší obecné škole a od r. 1912 jsem odborným učitelem na dívčí měšťan. škole v Zábřeze. Bydlím v Rájci ve vlastním hospodářství č. 83.

Místní události. Rok 1927 nebyl na události místní zvláště bohatý. Celkem klidně plynul tak život naší obce, vzrušován jsa několika čistě místními a národními událostmi. Občanstvo naše, z největší části zemědělské, žije po většinu roku svým klidným životem, takže nějakých nápadných změn v roce bývá jen vzácně. Sluší snad zaznamenati, že opět jedna hospodářská usedlost v naší obci byla rozprodána. Majitel její Frant. Híkl v létě rozprodal své pozemky i stavení a odstěhoval se z obce. Zaznamenávám to úmyslně, poněvadž takovéto změny v obcích tvoří po letech nejzajímavější kapitolu kulturních dějin nejen každé obce, ale i celého národa. Co není napsáno, snadno se zapomíná. Jak by nás dnes zajímalo všechno to, co se v naší obci dalo od jejího vzniku i v tomto ohledu. Jistě bychom se dověděli, které rady jsou tu usedlé od samých začátků obce – bylo by jich jistě málo, ale snad by se přece některý našel.

Zmínky zasluhuje, že ačkoliv se ve všech okolních obcích hojně staví – co jen přibýlo staveb za dobu naší paměti! – u nás je v tom ohledu dosud naprostý klid. Až na nějakou tu stodolu nebo méně významnou opravu nebylo v dlouhých posledních letech kromě dvou domků u silnice k Zábřehu vystavěno vůbec nic! Musíme také uznat, že není v naší obci ani vhodných stavebních míst.

Přírodní zjevy. I přírodní zjevy v naší obci a jejím okolí byly celkem normální. Jen začátkem května po dlouhých dubnových deštích rozvodnily se řeky severomor., hlavně Morava, ale také Děsná, a způsobily v některých krajích značné škody. U nás byly zatopeny jen louky, poněvadž tráva nebyla ještě příliš vysoká, nebylo to porostu lučnímu na škodu, i když se na některých místech musely louky znovu čistit.

Hned po těchto dlouhých deštích a záplavách nastala rychlá změna v počasí, a tak dne 12. května t. r. dostavil se silný – více než 5 stupňový mráz, který rázem zničil miliony květů třešňových, švestkových, jabloňových, ořechových, a tak učinil konec slibné úrodě ovocné tohoto roku. Nejméně byl poškozen květ hruškový. Ořechy byly i s listím spáleny tak důkladně, že musely úplně znova vyhánět. I zelenina a ranné zeměky pomrzly.

Příštího dne 13. května nastaly sněhové vánice a mrazy, ovšem již slabší, opakovaly se dále. Až do konce měsíce května trvalo takovéto chladné, vývoji rostlinstva neobyčejně nepříznivé počasí. I květ žita, ač ještě v kláskách, byl na některých místech, zejména poblíž vody, až do 50 % poškozen, takže výnos zrna z takových pozemků byl velmi malý.

Právě před samým začátkem žni – 13. července odpoledne – přihnala se nad naši obec prudká bouře, která byla spojena – opět po několika letech se značnějším krupobitím. Hlavně byly postiženy pozemky na jih od obce směrem ke Zvoli. Kolem Zvole byl vůbec střed krupobití. V Zábřeze např. se kroupy vůbec neukázaly. U nás rozbita byla nať řepková, částečně i bramborová, hodně vytlučten ječmen a zpřelámáno žito. Pšenice utrpěla nejméně. Také letorosty ovocných stromů byly poškozeny. Okenní tabule vytlučteny nebyly. Od té doby až do konce roku bylo počasí úplně normální.

Úmrtí kronikáře V. Fridricha. Ve středu dne 13. dubna 1927 zemřel v 71. roce svého života zasloužilý bývalý zdejší řídicí učitel a zakladatel obecní kroniky p. Valentin Fridrich. Budiš ho i tuto čestně vzpomenuto. Odchoval obci tři generace a byl vždy všem svým spoluobčanům a bývalým žákům poctivým rádcem. Srostl s naší obcí tak, že i na svém krátkém odpočinku zde mezi námi žil. Pohřeb jeho byl o velikonoční neděli dne 17. dubna za neobyčejné účasti všeho našeho občanstva i celého okolí. Trvalá paměť jeho světlé památce.

Nová silnice. 8. prosince t. r. vyměřována trať nové silnice, která má spojovati Rájec a Leštinu, aby se mohly zhotovit plány pro její stavbu. Nutno uznat, že je této silnici jakožto důležité spojovací cesty mezi oběma obcemi opravdu potřebí. Ač se potřeba této silnice již dávno pocítovala, přece bezprostřední popud vyšel letos z jara od Ústředí starostenských sborů na Moravě, které žádá obec, aby sdělila přání, tužby a nejnaléhavější potřeby své. A tak na prvním místě žádána podpora stavby silnice Rájec – Leština v tom smyslu, aby bylo působeno na Leštinu, aby nečinila námitek proti

tomuto projektu. 14. srpna pak usneseno žádat silniční výbor zábřežský o uskutečnění stavby. Délka silnice v katastru rájeckém obnáší 1365 m a v leštinském 680 m. Vypracování projektu jest zadáno firmě Hrbata a Smékal v Prostějově. Jest naděje, že co nejdříve dojde ke stavbě. Dosavadní stará, důležitá spojovací silnice ke Zvoli byla válcována r. 1926 a k Zábřehu r. 1927.

Obecní věci. Letopisecká komise doplněna p. Frant. Hybnerem. Rozpočet obce Rájce jest již delší dobu v rovnováze. Letos i příští rok usneseno bylo vybírat 100 % přírůžky na přípravné práce se stavbou silnice, před tím nebylo několik let žádných obecních přírůžek.

Ve smyslu nového zákona o přímých daních usneseno požádat berní úřad o vybírání obecních přírůžek. Obec prodala letos při výhodném kursu státní půjčku, a stržený obnos 23 000 K byl uložen ke kmenovému jmění obecnímu.

Stav obecního majetku je letos takový:

Veškerá obecní půda měří 22 643,6 ha

Katastrální výnos roční 521 K

Hrubý roční výnos 14 140 K

Cena této půdy 71 762 K

Obecní budovy (škola, dva obecní domky a has. zbrojnice) oceněny na 80 000 K

Výnos jejich 507 K

Kmenové jmění obecní obnáší 5 168,29 K + výše zmíněný obnos za prodanou státní půjčku. Nemocniční potřeby oceněny na 3 570 K. Obecní dluhy obnášejí 18 300 K.

Místním našim podnikům, Reifeisence a mlékárně, i v tomto roce dobře se dařilo.

Na podzim v říjnu provedeny byly obecní volby ve většině obcí našeho okolí. V naší obci budou volby z jara příštího roku. Celkový výsledek téměř ve všech obcích, kde volby byly, znamená další ozdravení a konsolidaci místních poměrů.

Veřejné. Třeba také letmo se zmíniti o těch věcech našeho života veřejného, které každého občana zajímají. Občanská vláda. Je to např. po celý rok setrvávání dosavadní parlamentní vlády, která pevně a jistě řídí osud našeho obnoveného státu. Je v ní vytvořeno souručenství stran: republikánské, lidové, nár. demokratické, živnostenské, slov. lidové a dvou občanských stran německých. Je to první čistě občanská vláda v naší republice a jde státu dobře k duhu. Je přirozené, že utvořením občanské většiny v republice nastala možnost změnit kurs hospodářské politiky ve státě. Dosud namnoze nebylo smyslu pro zodpovědnost vůči středním vrstvám v národě, což bylo jednostranné a nedalo se trvale dlouho udržet. Dnešní vláda je devátá vláda v naší republice. Předsedou je Ant. Švehla, rolník z Hostivaře u Prahy.

Volba presidenta. Do tohoto roku připadla též opět volba presidenta naší republiky. Určena byla na den 27. května. Jak se dalo očekávat, byl opět zvolen velkou většinou Nár. shromáždění T. G. Masaryk, což naplnilo všechna opravdová česká srdce nadšením a upřímnou radostí. Je to představitel státu, jakého mám mnozí sousedé závidějí. A v těchto slovech je obsaženo všechno.

Rok 1928. Místní události. Podle projektu vypracovaného firmou Hrbata a Smékal z Prostějova, je stanoven náklad na stavbu silnice Rájec – Leština obnosem 198 313 Kč. Tento náklad schválen ve schůzi obecního zastupitelstva dne 19. dubna 1928. Moravský zemský výbor povolil stavbu silnice dne 22. června 1928 č. 26209. Poněvadž žádných obecních peněz není, třeba celý náklad stavební uhraditi půjčkou. Po dobré rozvaze a podrobném propočítání rozhodnuto obecním zastupitelstvem dne 8. srpna 1928 opatřiti výpůjčku od místního Spořitelního a záloženského spolku. Půjčka bude splacena ve 40 letech. I finanční komise obecní tento postup schválila. Stavba silnice zadána firmě Ing. Souček a spol. z Prostějova za obnos 166 329,25 Kč. V listopadu t. r. začato se stavbou. Do zámru vyházeny příkopy po obou stranách silnice, urovnán její střed a zhotoveny potřebné betonové mostky až na jeden. Za příznivého zimního počasí se vápenný kámen i štěr z vitošovských lomů již pilně naváží. Je oprávněna naděje, že silnice bude v roce 1929 hotova. Poněvadž stará silnice Zábřeh – Mohelnice nemůže za normálních udržovacích prostředků snésti abnormální dopravu automobilovou, pomýšlí se odevzdati ji do správy státní. Část její, vedoucí přes obec Rájec, má býti dříve vydlážděna. Obec je ochotna dle usnesení obec. zastupitelstva přispěti na toto vydláždění obnosem 15 000 Kč. Této úpravy je opravdu nejvyšší zapotřebí, neboť pro stálý zvířený prach není možno po celé léto vůbec otevřít okna, a otevrou-li se, je ve světnici za chvíli více prachu než ve staré mlýnici. A je-li bláto, jsou nejen stěny a okna stále zastříkány, ale bláto lítá až do světnice. Po ukončení stavby silnice Rájec – Leština usneseno ve schůzi obec. zastupitelstva dne 8. prosince 1928 prodloužit tuto silnici přes obec až k rybníku. Budou-li všechny tyto projekty brzo uskutečněny,lepší se komunikační poměry v naší obci ve prospěch všeho občanstva.

Stavba. Letos přibýlo v obci 1 domovní číslo. Vystavěl si rodinný domek Jan Vašíček na konci dědiny pod kovářem Ign. Sadilem na bývalém pozemku Jana Jányše. Po dlouhých letech konečně jedna novostavba.

Stavební pozemek zakoupil od obce Jan Golda. Je to část bývalé obecní zahrady pod rybníkem na západním konci obce.

Cihelna. Z jara letošního roku začal Jan Urban na svém pozemku za dědinou na pravé straně silnice směrem ke Zvoli ruční výrobu cihel. V pozdním podzimu vystavěl na pálení krytou polní pec. Pozemek sám je však v katastru zvojském.

Odvodňování. Pozemky v místním katastru, které leží na rovině, zejména bývalé pozemky teodorské, jsou dosti vlhké. Proto vznikl úmysl společně s obcí Zvoli značnou část těchto pozemků hlavně „Luhy“ odvodniti a vytvořiti pro obě obce společné vodní družstvo, které by zmíněnou meliorační akci provedlo. Pozemky, které přicházejí při této melioraci v úvahu, byly již vyměřeny.

Počasí. Zima v prvních měsících až do března byla opravdová, jaká má býti. Nebylo po celé období vůbec oblevy. Jaro bylo dosti chladné, letos opětně přišel do květu mráz, ale dříve než loni, takže nebylo takových škod. Jen ořechy zase úplně omrzly, částečně i švestky a některé třešně. Na obilí škod nebylo, jen nať rannějších zemáků zmrzla. Léto bylo letos velmi stálé, suché. Po celý červenec a srpen až na malou přeháňku nesprchlo. Následek byl ten, že otava na lukách vůbec nebyla. Co kde na vlhčích místech řídce narostlo, useklo se na zeleno. Podzim až do polovice prosince byl velmi stálý, bez mrazu. Ovoce bylo letos hojně, zejména jablek.

Volby obecní. Po uplynutí čtyřletého funkčního období vykonány byly 18. března volby do obecního zastupitelstva. Výsledek je takový:

Čsl. strana lidová obdržela 177 hlasů – 8 mand.

Republikánská strana zeměd. 93 hlasů – 4 mand.

Skupina domkařsko-dělnická 74 hlasů – 3 mand.

Všech platných hlasů 344 – 15 mand.

Dne 10. dubna konala se volba starosty a obec. rady. Starostou zvolen Josef Balcárek (lid.) náměstkem Antonín Žák (rep.), radními Frant. Hybner (lid.), Jan Meixner (lid.) a Ferd. Vašíček (domk-děln.) Do finanční komise vysláni z obec. zastup. Josef. Janíček, Petr Bartoš a Jan Jányš, mimo zastupitelstvo Jan Štrampach č. 68, František Heger a Jindř. Novotný. Předsedou je Frant. Heger.